

UDVARHELYI HIRADÓ.

KÖZMIVELŐDÉSI, KÖZGAZDASÁGI ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI HETILAP.

Előfizetési díj
vidékre postán, vagy helyben házhoz hordva:
Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.
Megjelenik minden szombaton este.

Hirdetménydíj:
Háromszor hasábozott 15 garmondsor, vagy ennek helye 1 frt. — Bélyegdíj minden beiktatásnál 30 kr.
Mellékletdíj:
Százától 1 frt 40 kr. — A díjak előre fizetendők.

A szerkesztő lakása:
Botos-utca, ref. tanári lak, emeleti lakosztály.
Kiadónival:
Becsek Dániel könyvnyomdája.

Előfizetési felhívás.

Az „UDVARHELYI HIRADÓ“ tartozkodván a politikától, leginkább a közmívelődés, közgazdaság és közegészség térein mozog.

Előfizetési ára:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 „
Negyedévre 1 „

Teljes számú példányokkal még szolgálhatunk.

Az előfizetési pénz alóírtak akármelyikéhez utasítható.

Székely-Udvarhely, 1877. febr. 1.

SAKÁCS MÓZES, **BECSEK DÁNIEL,**
laptulajdonos és felelős szerkesztő. kiadó.

A nők által végzett házi munkák jelentékenysége.

Egyik régi igazságtalanság a férfi-világ részéről, hogy csakis magunkat, kik úgy az anyagi, mint szellemi téren zajosabb és lázasabb, folytonosabb és szemmel láthatóbb munkát végezzük, szoktuk tulajdonképp munkás és dolgozó egyéneknek tekinteni s magunk mellett megfélekedzünk azon nőkről, kik a háznál, családi tűzhelyeinknél ép annyit, sőt talán még többet dolgoznak, mint mi férfiak.

Úgy van. Átalánosságban el lehet mondani, hogy azon nők — és pedig a női-világ

legnagyobb része —, kik munkálkodni, háznál és családi tűzhelyeinknél foglalatostkodni szoktak, többet dolgoznak, mint a dolgozó férfi-világ, ha szinte nem végeznek is oly nehéz és kemény munkát, mint a férfiak legnagyobb része; mert míg a férfiak munkálkodási idejüket bizonyos, mondhatni előre megállapított munkaórákban és órákig szokták felhasználni, addig a gondos és munkás házinő reggeli fölkelésétől egész addig, míg a ház elnyugszik, szüntelen gondos foglalkozásban áll.

Törekvő, szorgalmas családoknál, legyenek azok szegényebb sorsuak avagy gazdagok, kora reggeltől késő estig tart a nők munkálkodása. Kivált élelmezés és ruházatkodás szempontjából, minden apróság avagy aprólékosnak tetsző, női kezeket meg keresztül. S mindez igen jelentékeny dolog.

Csak vegyük például az élelmezést s annak gondjait.

A nőké minden terü e tekintetben, jól lehet a férfiak gondja az alapanyagok beszerzése; mert míg egyfelől a férfiak gondoskodása, igyekezete a munkássága szerzi meg az anyagot a háztartásra nézve, addig másfelől a nők feladata a megszerzett anyag értékesítése és a megfelelő célra felhasználása.

Az ők országuk az udvar és konyha. Ha a férfi e két helyet a megfelelő szükséges anyagokkal ellátja, a nők dolga az anya-

gok megőrzése, gyarapítása és felhasználása. Mindnyájan tudjuk mi férfiak és látjuk is, hogy a gondos házinő — reggeltől estig tartó foglalkozás mellett — igyekszik is ebbeli feladatának megfelelni. Hogy pedig mily jelentékeny ebbeli foglalkozása, egy egyszerű kis számvetés feltűnőleg igazolja. Tegyük például, hogy egy gondos házinő munkássága a legolcsóbb számítás szerint naponként megér — a rendelkezésére adott anyagok megőrzése, gyarapítása és felhasználása körül — 20 krt; egy ily gondos házinő munkássága tehát családja részére évente 73 frt értéket képvisel. És képviseli is! Mert, ha vannak is némely családban oly házinők, kik naponta 20 kr, tehát az évi 73 frt értéket nem képviselik is, ki merné tagadni, hogy a hasonlíthatlanul nagyobb rész az említett értéknél sokkal többet is képvisel.

Egy nemzet vagy állam életében tehát, ha például veszünk 3 millió családot magyar államunkban és egy családnál értéküket egymásra 100 frtra tesszük, kitetszik, hogy a munkás házinők foglalkozása oly nagy értéket — több milliónyit — képvisel, hogy amaz érték pénzre átváltoztatva, elégséges lenne a családok 30—40 napi élelmezésére.

De ez még csak az udvar és konyha körül mutatkozó eredmény.

Hátha tekintjük még azt is, hogy a csa-

TÁRCA.

Édes anyámnak.

Akinek hazája

S édes jó anyja van:

Nem lehet egészen

Soha boldogtalan!

Ki szerető szívvél

Csüng anyján és honán:

Bármi vész közt megáll

Élte küzdhomokán!...

I.

Szünjenek panaszd

Szeretett jó anyám;

Boldogtalan fiad

Boldog lón igazán!

Im, itt áll előtted,

A sorstól üldözött...

Add rá áldásodat

Örömkönyvek között...

II.

Csakhogy valahára

Örülni is látlak!

Hadd, legyen feledve,

Az a sok-sok bánat,

Mely jóságos arcád

Hajh, úgy megviselte...! —

Oh, mért is rohan, az

Idő — oly sietve?!...

Feledjük, feledjük

Az évek nagy sorát,

Holott elveszítők

Életünk legjavát!

Boldogtalanoknak

Gyéren jut egy jó nap:

Örülünk!... Ki tudja,

Mit hoz majd — a holnap...?!

III.

Mennyit nem szenvedél!

Mennyit siránkozál!

Álmatlan éjeken

Értem imádkozál...

Beh megfihéredett

— Még most is dús — hajad!

— Úgy szorul a szívem,

Hogy szinte meghasad...

Hogy így is láthatlak! —

Öleld meg fiadat...

Kárpótól mindenért

E drága pillanat!...

IV.

Már éjfélre járhat.

Lepihent jó anyám.

Édes álmod láthat: —

Mosoly ül ajakán.

S amint ágya mellett

Virasztok csöndesen:

Arcómon köny pereg,

Sirok keservesen...

Az oka mi lehet — ?

Magam sem tudhatom....

— Oh, mért is szeretnek

Az anyák — oly nagyon?!?...

Biró Pál.

Dr Tavasi Lajos életrajza.

Az iglói ev. főgymnasiumi épület erkélyéről e napokban gyászlobogó hirdette, hogy a tanintézetet fájdalmas veszteség érte. Dr Tavasi Lajos, a hazai nevelésügy egyik úttörő veterán bajnoka, előbb a pesti s 1855 óta az iglói ág. h. ev. gymnasium tanára, f. évi január 28-án végezte be becsülettel végig küzdött, munkás életpályáját. — Temetése jan. 30-án történt nagy számú tisztelői jelenlétében. A szomszéd löcsei kath. főgymnasium és állami főreáltanoda, valamint a kézmárki ev. lyceum és a székesi néptanító-egylet is képviselőleg vettek részt temetésén.

Tavasi Lajos, született Iglón, 1814-ben aug. 1-én, édes atyja Teichengraber Márton, mészáros volt, anyja Scholtz Mária-Anna. Atyját már első gyermekéveiben elvesztette, 16 éves korában pedig már egészen árva volt. Az első elemi oktatást Iglón kapta, azután egyik rokonához Losonc-Tugarra kerülve, a losonci ref. iskola egyik latin osztályába járt. Innét azonban már félév múlva hazajött. A fiút gondos édes anyja, ki őt minden áron csak iskoláztatni akarta, most Abaújmegyébe a Kandó-családnak adta, hol a családnak egyetlen

lád ruházódása és ennek minél jutányosabbá tétele a gondos házinőnek szintén reggeltől estig tartó foglalkozása, minek folytán a háztartásban még egy annyi megtakarítást eszközölhet, mint amennyire becsültük az udvar és konyha körüli foglalkozásának értékét; lehetetlen el nem ismernünk a nők házi munkásságának jelentékenységét.

De amit eddig a nők házi munkásságáról mondtam, inkább azon foglalkozást illette, mely által a kezük alá és kezük közé jutott anyagot megőrzik, gyarapítják és felhasználják; és nem szóltam még arról, hogy tulajdonképpen lehetnek szerzők is, azaz oly irányban munkások, hogy kézi-munkájuk által segédelmére sietnek a családfőnek, a névszerinti és tulajdonképi keresőnek.

Ők a tulajdonképi házi-iparosok, s ha valamely nemzetnél avagy annak valamely — az ország egy bizonyos területén — lakó részénél az áldásteljes házi-ipar, például a szövés, fonás, csipkeverés, szalmakalapcsinálás, virágkészítés, kosárkötés stbi gyökeret ver és fölvirágozik, azt egyedül csakis a nők házi munkásságuknak köszönhetni. Pedig a házi-ipar bármely vidéknek is jólét forrása, hol fölvirágozik.

Jelentékeny tehát a nők házi munkássága, s miután az — méltó, hogy elismerésünkre találjon; ez elismerés pedig buzdítsa még kitartóbb, még nagyobb, fokozottabb munkásságra őket.

Kassai F. József.

KÖZMIVELŐDÉS.

Jóakaratu felszólalás a reformátusok iskolái ügyében.

T. szerkesztő úr!

Nem volt eddig alkalmam, hogy becses lapjában közzétett iskolaszervezetére ref. egyházmegyének észrevételeimet megtehessem, azonban visszatérek most rá s bátorságot veszek magamnak észrevételeim megtételére.

Tudja isten, nem gáncoskodás céloim, hanem inkább, hogy fölébresszem figyelmét azoknak a baj orvoslására, akik akár közvetve, akár közvetlenül tehetnének valamit. De a dologra!

fia mellé játszó- és tanulótársul s német nyelven való társalgóul alkalmaztatott. E társával S. Patakon járt iskolába, hol 3 évet töltött. Az alatt édes anyja meghalt és a fiú hazajötté után a közel fekvő löcsei ev. lyceum rhetorikai osztályába került. Egy év múlva visszakiváncozott Patakra, mert itthon rokonai mészáros-mesterségre akarták eröltetni. Patakon Majoros tanár alatt a logikai osztályt látogatta. Azután ismét visszatért Löcsére, hol 5 év alatt a bölcsészeti és theologiai tanfolyamot végezte. Hálásan és kegyelettel emlékezett meg mindig, volt löcsei tanáraitól Kupetz-, Müller-, Tomasek- és főképen Hlavacsek Mihályról, kinek több évi ingyen-tanítása mellett az angol és francia nyelvet sajátjává tevén, az olaszt pedig Tomasektól tanulá.

Mint szegény tanuló Löcsén töltött ideje alatt folytonosan nevelősködött. Miután hitjelölt-ségi vizsgát tett, utazási vágytól ösztönözötten bejárta Magyarország nagy részét, Alsó- és Felső-Ausztriát, Salzburgot, Stájert és azelőtt még Tomasek tanára társaságában Galiciát.

Utazásai után Pesten állapodott meg, hogy a természettudományok kedvéért az orvosi tudománykarba irassa be magát, amidőn b. Prónay Albertnek Elek nevű fiához nevelőül hívatott meg, hol 1836—1839-ig időzött. 1838-ban a pesti nagy árvízben Wesselényi Miklós, Ráday Gedeon és Prónay Albert oldalán tevékeny mentő részt vett.

1839 október havában a németországi egyetemekre indult. Jénában töltött egy téli félévet s ezután ismét beutazta Hamburg, Bréma stb. vá-

Nagyrabecstülendő azon körülmény, hogy maga az egyházmegye, a traktus gondoskodott arról, hogy területén egyöntetű és minden tanító által követendő tervszerű tanítás jöjjön létre a törvényeknek megfelelőleg; de másfelől elszomorító azon körülmény, hogy e tantervet nem épen maga az illetékes tanítói testület alkotta; hogy nem ébredett még hivatása oly élénk érzetére, minek következtében önmagát szervezve s önkísérletein okulva, maga alkossa meg számára a célszerű tantervet. Azonban bármiképpen keletkezett, jó, hogy van tanterv, csak hogy fájdalom, mind e mai napig igen sok iskolára nézve csak a papíron van. Előre kijelentem, hogy nem általánosságban mondom, mert a legnagyobb elismeréssel vagyok a kevés kivételek iránt, de a nagyobb részre mégis mondom, hogy a tanterv a papíron maradt. Ugyanis ismerek oly iskolát is, hol még most is csak három osztály van, még pedig kitüntetett iskolát. Hogy pedig az említett tantervben megajánlott kézikönyvek csak a tizedik iskolában is úgy a gyermekek, mint tanítók részére meg lennének szervezve, kétség alá helyezem. Hiszem, hogy mondani fogja némely tanító barátom, hogy nincs miből megvegye a kézikönyveket, az eklézsia pedig nem vette meg. Mind igaz, szegényül van fizetve a tanító is, de hisz szegény az eklézsia is; és elvégre is, ha a papnak a bibliát, egyházjogtant, kanont stb., mint kötelezett kézikönyveket és a hivataloskodásához tartozó nem kötelezett ugyan, de szükséges egyházirodalmi kézikönyveket nem az eklézsia, hanem a pap kell hogy megvegye: igyekezzenek tanító barátim is megszerezni saját kézikönyveiket.

Továbbá kétség alá helyezem azt is, hogy minden tanító a tanórát megelőző estén, vagy bár a megelőző percekben rá gondolván kezelendő tantárgyára, egy kis tervezetet jegyezze magának tájékozásul, hogy melyik osztálylyal és minő tantárgyból s mindenik osztálylyal meddig fog haladni a következő órán, hogy (ami a tantervvel együtt kell hogy járjon) a tantárgyakban való fokozatos haladás egymásutánját megtarthassa s idejét kellőleg beosztthassa; vagy bár elgondolná legalább előre, hogy mit fog csinálni a következő órán; annival kevesebb tanító veszen fáradságot arra, hogy tanítványai írásbeli dolgozatait saját lakánál megvizsgálja. Ezeknek sok oka lehet, ezúttal csak

rosokat és Helgoland szigetét. Visszatérve a göttingai egyetemen töltött egy nyári félévet. Azután a Rajna vidékén történt utazása után a hallei egyetemnek teljes két éven át volt bekebelezettje. Eközben néhány hónapig időzött a berlini egyetemen is. Németországban töltött egész ideje alatt főképen a nevelői tanári pályát tartotta szem előtt s Breznik János, Burgovszky és Tatay István társaival hetekig és hónapokig látogatott mindenemű tan- és nevelő-intézeteket.

A triennium akademikum lefolyta után megszerezte magának a jénai egyetemen tett vizsga alapján a bölcsészettudori oklevelet s 1842-ben ősszel visszatért hazájába, elfogadva Szirmay Ádám hétszemélynök és evang. egyetemes másodfelügyelőnek István nevű fia mellett a nevelői állomást.

Az 1843-dik év tavaszán dr. Taubner, a pesti ev. gymnasium igazgatója, elhagyván Pestet, a pesti evang. gyülekezet Tavasit választá a hat osztályu gymnasium V. és VI. osztályának ideiglenes s 2 év múlva állandó tanára- és igazgatójává. Ez időszakra esik főleg irodalmi működése is. Mily lendületet vett vala ez időszakban a hazai tanügy az ő közreműködésével is, azt e szűk téren kellőleg leírni vagy méltányolni nem lehet; csak annyit lehet általánosan megjegyezni, hogy 1848 előtt a hazai nevelés- és tanügy egyik tényezője volt.

1849 január 5-én, Windischgrätz bevonulása napjának reggelén ő is elhagyta Budapestet a kivonuló magyar sereggel s lett a nevelőből honvédszázados. 1849 aug. 18-án Dévánál a Bem táborával rakta le a fegyvert, újból békés állomás után sovárogyva.

kettőt említek meg felfogásom szerint. Egyik okot azon körülményben vélem, mert tanítókul legtöbben nem a közmivelődés oltárára viendő áldozatkészséggel, hanem jobb nem létében egy sovány kenyérkereset kényszeréből léptünk pályánkra, melyen az énekvezérség mellett csak mellékes foglalkozásnak tekintők a tanítást; s midőn az akkori polgári társadalom nem tudott annyi különemű s a tanítóságnál anyagilag előnyösebb állomásokat szolgáltatni s követelése is nem voltak oly sokak, mint a rohamosan előrehaladott jeleni társadalom s törvények követelése: beértük annyi kvalifikációval, mi a kenyérnyerésre elégséges volt. Rendeztetek ugyan póttanfolyamok, de évtizedek mulasztásait néhány heti tanfolyam nem képes helyreütni; az önképzésre serkentő buzgóságot pedig a szegényes fizetéssel járó életgondok s a politikai hivatalok nagyobb fizetésének szemlélése eléggé lehűtik, ezért nem tudunk lépést tartani a haladó korról.

A másik okot, hogy talusi iskoláinkban nem megy mindenütt tervszerű tanítás, az egyházkormányzat idevonatkozó jeleni szervezetében vélem. Ugyanis az iskolák megbírállása ez időszertint a kanonika-vizitációra van ruházva, a vizitáció pedig rendszeren az iskolai év első felében teszi körüjűt, s jöllehet az év második felére is átmehet, de mivel egy tanító sem tudja merre veendi előbb útját, január első heteire résen kell lenni; s mint-hogy ennyi ideig rendszeres és tervszerű haladással nem képes egy döntő próbavizsgára állítani tanoncát, mit tehet egyebet a tanító, mint azt, hogy megszakítva a tervszerű haladást s tanrendet, egy kis ismétlést rögtönöz rendszeren a mult évben tanultakból s inkább az emlékezés köréből, annyival is inkább, mivel nyilván van előtte, hogy elismertetése nem egy hosszú éven át lelkismertes és rendszeres munkásságától függ, hanem bá-bérjait a vizitáció hozza meg vagy viszi el. És ha ezen kritikus nap lejárt, azon túl — itt is tisztelet a kivételeknek! — a tanítás csak mellékes dolog, mert valljuk meg az igazat, hogy sokunkban nem oly erős a hivatás magasztosságának érzete, mint egy kis negligálásra kínálkozó alkalom csábjá.

A z o n r e m é n y e m b e n : hogy tanítótársaim nagy része tekintetbe véve, miszerint az állam nyugdíjképessegre emelte, kenyéradó eklézsiaiik pe-

Ez óhajtása azonban nem teljesült. Besoroztatván a cs. k. hadseregbe mint újonc, Olaszországba vitetett, hol a Paskievics nevű gyalogezrednél 3, vagyis tulajdonképen csak félévig szolgált, mert 2 és félévig Grawert Károly cs. k. altábornagy Hugó nevű fiánál nevelőnek alkalmaztatott s ez idő alatt Velencében, Milanóban, legtöbbször pedig Bolognában időzött s utóbb még a maga költségén Italia egyéb részeit is beutazta. — 1851-nek őszén növendéke a klosterbrucki katonai intézetbe küldetvén, Tavasi a Grawert-családtól elbúcsuzott s miután végleges elbocsáttatásáig szabadságot tartott, Pestre jött. De innét b. Gehringer által szülővárosába, Iglóra, belebuztatott, hol csaknem egy évig tartózkodott minden segédforrás nélkül.

1852-ben a katonaságtól végkép elbocsáttatván, b. Bánffy Miklós, belső titkos tanácsosnak György fia mellé nevelőül menvén, e családnál Budapesten, Erdélyben és Bécsben két évet töltött.

1854-ben ismét visszajött Iglóra, hol magántanítással kezdett foglalkozni. Az iglói evang. egyház akkor kezdte a Thun-féle kényszer következtében progymnasiumát 4 különosztályu algymnasiummá átalakítani s a felügyelőség Tavasit is felszólítá néhány tantárgy előadására, mely felszólításra hetenkénti 7 órára vállalkozott, bizonytalanságban lévén különben még akkor, vajjon nem fogják-e hatóságilag akadályozni, hogy nyilvános tanáru működhessek. Semmiféle kifogás nem történt, az iglói egyház 1856-dik évi szeptember havában rendes tanáru választotta.

dig a nyugdíjalapba évenkénti betéteikkel az ő előnyükre meg vannak terelve: önmunkásságra kelnek, s hogy a tanterv nem a papíron van meg csak, értekezleteinken a használt kézikönyvek cél-szerűsége feletti eszmecserékben, mintaelőadásokban stb. stb. fogják bebizonyítani; továbbá azon reményekben: miszerint egyházkormányzatunk módját találndja — a kanonika-vizitáció iskolalátogatásának érintetlen hagyásával, mint mely úgy is idejének oly sokféle tárgy általi igénybevitelénél fogva inkább az iskola külső dolgaira, u. m.: tanterem, felszerelés, mulasztás, fegyelem stb. terjedhet ki — az iskolai év végéni közvizsgálatokon jelen lenni, az évi haladás részleteivel megismerkedni, körönkénti vándor-szaktanárságokat felállítani s az iskolák s tanítók fölötti pálcatorésnél ezen bizottságok jelentéseit fogja irányadóul tekinteni — szívemből kívánom, ne csalatkozzam.

Veteranus.

KÖZGAZDASÁG.

Az uszoratörvény és még valami.

A képviselőház ez évi jan. 25-iki ülésében bevezette az uszoratörvény tárgyalását. A kamatláb 8%.

Voltak hangok, melyek még a 8%-ot is sokallták, 6%-ot sürgetvén; de a 10, sőt 12% is említettet.

Államgazdászati fejtegetésekbe nem kívánok bocsátkozni, mert államgazdászati szempontból az uszoratörvény nem megállható. Mert ugyanis, ha az iparos az ő készítményeit a lehető legmagasb árban eladhatja, a gazda az ő természetmennyeiért annyit követelhet, mennyit bevenni a kereslet mekkoraságához képest kilátásba helyez: miért ne tehetné ezt a tőkepenzes is, midőn kikölcsönzött tőkét mindig esélynek vannak kitéve és sokszor legbiztosabban elhelyezett tőkét több évi pörlekedés után szerezheti be. Nem is fűzöm érvelésemet az uszoratörvény jogtalansága mellett, azt elég bőven fejtegetvén e lapok előbbi számaiban K. F. József. Csak azt mondom, hogy az uszoraszkodást nem törvény, hanem egészséges viszonyok, minők becsületes adósok, könnyű igazságszolgáltatás és nagy tőkék képesek megszüntetni.

Néhány év mulva az iglói algyrnasium a Trangous testvérek hagyatéka alapján főgymnasiummá kezdett fejlődni, úgy, hogy 1865/6-ban a teljes 8 osztályu gymnásiumok sorába lépett. E szervezkedő munkában Tavasi természetesen nagy részt vett. A terhes igazgatói hivatalt egy évig viselte 1867/8-ban. Nagy buzgóságot fejtett ki a tápintézet felállítására körül, melynek két évig volt gondnoka. Különbben pedig tanári kötelességeit lelkesen és lelkesen teljesíté mindvégig, áthatva a leglángolóbb hazafias érzelemtől.

Tavasi 1875-ig jó egészségnek örvendett; — de a mondott év január havában a téli vizsgák befejeztével tüdőgyulladásba esett s azóta tulajdonképen régi erejét többé nem kapta vissza. Junius hóban még átvette tantárgyainak egyik részét, hogy az érettségi vizsgákban még részt vehessen s az 1875/6 tanév első felében szinte tanított még; de ismét a téli cenzurák végén kijelenté, hogy tovább nem bírja. Kivánságára az egyházközség egy évi szabadságot adott neki pihenésre és egészsége helyreállítására. Így vegetált egy évig, míg f. é. január közepén ereje annyira elhagyta, hogy kénytelen volt ágyba feküdni, melyből többé fel nem kelt.

Mintegy 700 kötetből álló könyvtárát mult őszszel az iglói főgymnasiumnak ajándékozta s azon felül végrendeletileg 1000 frtot ősztdíj-alapul, 100 frtot pedig az iglói tanárözvegy-gyámegylet alapjának hagyományozott.

Legyen áldott emléke!

(„Prot. egyh. és isk. lap.“)

Lássuk, megvannak-e nálunk ezen elemek? megvan-e általában az adósok becsületessége? van-e kellő biztosíték nyujtva a hitelezőnek az igazság-kiszolgáltatásban az iránt, hogy rövid időre kikölcsönzött tőkét birtokába juthasson? van-e elég tőke? Ezen kérdésekre aligha tudnék kedvező feleletet adni.

Az adósok 9/10-e vagy éppen nem, vagy pontatlanul fizet, lett légyen a hitelező — intézet vagy magános, s ez nemcsak onnan van, mert fizetni képtelen, hanem, mert nem akar, tehát az adósok demoralizációja tartózkodóvá teszi a hitelezőket, annyival inkább, mert, ha perelni kénytelen adósával: két-három évig is kell perelni. És ekkor mi fog következni? hacsak annyi a követelés is, hogy egy szerény vagyonu gazdaságtól ingóságából is kitelnék: nem juthat követeléséhez, mert a ház asszonya és felnőtt gyermekeik előállnak s hozománynak vagy szolgálatjukból szerzett tulajdonaiknak állítják az ingóságokat, amit legtöbb esetben — ha igaztalanul is — be is bizonyítanak; a foglalás tehát elmarad; újabb költés következik, időhaladékot nyer az adós, hurcoltatik a hitelező.

Mondhatná valaki: ez az adós rovására esik! az igaz! de mit törődik ő azzal, a birtokot úgy sem veszi meg senki a faluban, mert az hazafiatlan (jobban mondva lelketlenség). A végrehajtó ismét kudarcot vallva távozik. Ismét időnyeres, ismét hurcolkodás!

És ez addig megy így, míg alig nevezhető követelés, a hiányos igazságszolgáltatás miatt a gondolatlan adóst koldusbotra juttatja.

Hát tőkénk van-e elég? képes-e kielégíteni a szükségletet jelen körülmények között? Nem képes. Egyetlen pénzintézet sincs, magános annál kevésbbé, mely vagy ki a hozzájuk folyamodókat képes lenne kielégíteni azonnal, hanem előjegyzik és hónapok, sőt még év is telik el addig, míg a hitelt igénybe venni akaró hitelhez jut.

Miután tehát az adósok legtöbbje kényszer nélkül nem fizet, annyira, hogy még 1—10 frt követelést is a községi bíróság nélkül nem vehetni be; miután tőkepenzeink a hitelszükségletet nem képesek fedezni, még a legpenzesebb zálogkölcsönintézet sem, noha 20 százalékra kölcsönöz: ily körülmények között nálunk az uszoratörvény az uszoraszkodást nem fogja megszüntetni.

Majd meglátjuk: lesz-e eredménye az uszoratörvénynek. Fizessünk pontosan, állítsunk népbankot, állítsanak a szegényebb iparosok közös műhelyt, falun községi magtárakat és mértékletességi egyleteket.

Ezekről rendre, a szerkesztő úr engedelmével, később. *

Kádár Domokos.

* Szívesen látjuk.

Szerk.

KÖZEGÉSZSÉG.

A roncsoló toroklob (angina diphtheritica).

(Vége.)

Elővigyázati rendszabályok, tisztogatási és fertőtlenítési eljárások.

Azon rendszabályok, melyeket elővigyázat, tisztogatás és fertőtlenítés tekintetében hatóságilag alkalmaztam, a következők:

1. A roncsoló toroklobban elhalt hullája carbolsavas vízzel megmosatván, az 12-től 24 óráig terjedő időköz alatt eltemetendő.

2. Azon házhoz vagy háztól látogatások, hol roncsoló toroklobos beteg van vagy volt, legalább 21 napig szigorú ellenőrzés mellett eltiltandók, a tisztogatást és fertőtlenítést pedig minden részleteiben azonnal foganatosítani kell.

3. Ha valamely községben a roncsoló lob, habár csak szórványosan is, már huzamosabb idő óta mutatkozik, minden egyes háztáj hatóságilag megvizsgálendő és ahol tisztatlanság tapasztalható, ott a tisztogatás ellenőrzet mellett végrehajtandó.

4. Oly házaknál, hol betegülés volt, a beteg

felgyógyulása vagy elhalása után minden ruha- és ágynemű, mely a beteg szobájában volt, még a beteget ápoló személyzet ruházatját, is ide számítva, az illető szoba közepén egy e célra rögtönzött, legalább is 1½ méter magasságu deszkaállványra rakandó, mely alá egy cserép- vagy vas-edényben, a szoba nagysága szerint 1—3 kilogramnyi kénvirágot izzó parázs felé téve, ajtó és ablakok 24 óráig légmentesen bezáratnak, kellő elővigyázattal levén arra, nehogy valamely ruhanemű a tűz közelében legyen. Ezután a mosható ruhaneműk még kilugoztatnak, moshatlan ágyneműk és öltözköccik pedig, hacsak lehet, több hétig tartó szellőztetés végett padlásra vagy csürbe rakandók. Ha a szoba tapaszos földű, akkor vasgálicos vízzel, minden veder vízre egy-egy fél kilogramm vasgálicot számítván, jól leöntendő. Ha pedig a szoba földje deszkázott, akkor vasgálic helyett római gálicos vizet használtassék a fennjelzett arányban, mely utóbbi oldattal egyszersmind a fanemű bútorok is jól lemosandók. Ezután az illető háztájnak minden szobája tisztára meszelendő és felsurlandó, illetőleg a szoba földje újra tapaszolandó.

5. Az udvaron levő szemét egy halomba gyűjtve, vasgálicos vízzel bőven leöntetik; hasonlóan történik az ürülésszékek-, a kihordott trágya- és kiszáritott tócsahelyekkel is, megjegyezvén, hogy ily házaktól a trágyát a községtől mentől távolabb eső földekre kell hordatni.

6. A betegség megszűnte után is, még legalább 21 napig semmiféle gyülekezés, u. m. torozás, táncvigalom sat. meg ne engedessék, az iskolázás ugyanezen időre beszüntetendő.

7. A szülők figyelmeztetendők arra, hogy gyermekeiket hűvös, nedves és zord időben, könnyűszerűleg öltözködvé, meztelen lábakkal a szabadban lézengni ne engedjék, gyermekeik tisztogatására kellő gondot fordítsanak és ha valamely gyermeknek rosullétét veszik észre, azt azonnal az előjárásnak jelentsék, hogy szükség esetén a gyógykezelés elég korán foganatba vétethessék.

8. A betegek körüli teendővel minden ragályzott községben egy-egy értelmesebb és e célra vállalkozó egyén tanítottatott be, kik a szükséges teendőket minden újabb betegülésnél teljesítik addig is, míg a járási orvos a helyszínére megérkezve, a további utasításokat elrendeli.

9. Minden ily községben több tagból álló egészségügyi bizottság szerveztetett, melynek feladata ezen rendszabályok teljesítését és megtartását szigorú felügyelettel ellenőrizni, bárminemű mulasztás esetében a felelősség terhe a bizottságra hárulólván.

10. A betegülési esetekről jegyzőkönyv viendő, melynek első rovatába bejegyeztetik a beteg neve, a másodikba kora, a harmadikba a betegülés kezdete, a negyedikbe a felgyógyulás, az ötödikbe a halálozás ideje.

Ha ezen rendszabályok kissé körülményeseknek látszanak is, de nem kivihetlennék, s ha mindemellett is a kívánt eredmény — a ragályzás meggátlása — az illető községekben el nem éretett, a sikertelenség nem annyira az intézkedések hiányos voltában vagy azoknak feleslegességében, hanem inkább hiányos vagy elmulasztott teljesítésében keresendő.

Dr Szabady Ferenc,
járási orvos.

LEVELEZÉS.

Olvasóköreink érdekében.

Szerkesztő barátom!

Az „Udvarhelyi Híradó“ 4-ik számában az olvasóköreink faluhelyen leendő felállításának szükségességét eleventéd fel, melyek, hogy mennyire szükségesek, üdvös hatásuk lennének, senki inkább nem érezheti, mint mi, kik a nép miveltéség dolgában való hátramaradásának sokszor nagyon is érzékeny tanúi vagyunk. Szükséges volna a falusi olvasóköreink felállítására már csak azért is, hogy

ezek által kivált az ifjabb nemzedék iskolai neveltetésének hiányát némi tekintetben utánpótlhatná; a más rész pedig nemesebb és hasznosabb időtöltéshez szokván, ez által a léha, anyagias és legtöbbször erkölcsrontó társalgásoktól elvonatnék.

Ha sikerülhetne minél több ily olvasóköröket alakítanunk, ez által — reményem szerint — több jót eszközölhetnénk, mint másnemű szinte minden intézkedésünk által.

Csak az a baj, hogy ez üdvös intézmény nép közötti meghonosításának nagy és nehéz akadályai vannak, melyeknek elhárítására — tapasztalatunk szerint — az intés, buzdítás, a szóznak hatalma már nem elégséges erő. Mert vannak ugyan intézkedések, mondhatni törvények, melyeknek ez akadályok elhárítása volna céljuk: de mit ér a legüdvösebb intézmény, sőt a legszigorubb törvény is, ha az csak papíron marad?!

E nagy akadályok, a falusi életben szinte napirendre került táncmulatságok, a minden esti fonókórusok, tavaszi és nyári időnkön a különlegeltetés: hogy mennyire káros befolyással vannak az erkölcsökre nézve, az kimondhatatlan. Nem akarom elperelni az ifjúságtól az időtöltést, mulatozást, csak azt kívánom, hogy az tulságig vitt ne legyen és legyen a szülők részéről több ellenőrzés, már csak gyermekeik erkölcsi javának érdekében is. Mert oda jutottunk, hogy aki a mondottakat — úgy, ahogy gyakoroltatnak — rosálja, azokat szabályozni szeretné, ellenségül tekintik. Lesznek tán, kik megértve a kor intő szavát, segítenek.

Ne essünk azonban kétségbe, mert népünk jó része szeret olvasni, tudni a világról; csak a buzdítás mellé egy kis támogatás kell és lenni fognak falusi olvasókörök is.

Lám, amiért ezelőtt sokáig pusztába kiáltozánk, megindult már lassu lépéssel a faiskolák ügye és van remény, hogy a kis fák iskolájával talán hamarabb és könnyebben fogunk boldogulni, mint a kis emberek iskolájával. Vajha boldogulhatnánk mindenikkel s hozhatnánk a közjóért érdeklődő körünk jobbainak örvendetes tudósítást. Isten velünk! Szerető barátod N.

* A falusi táncmulatságokat, a fonókórusokat és a különlegeltetést részünkről is kiváló figyelemre méltóknak tartjuk. Ezért kérve-kérjük a közvetlen tapasztalattal bíró ügybarátokat: szóljanak a kérdéshez. A hatósági támogatást bizton reméljük. Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Végre-valahára elértünk a válság végéhez. Az egyezés megvan. A ki-nevezendő, vagy tán már ki is nevezett Tisza-miniszterium — hirszerint — ma mutatja be magát a képviselőháznak.

— A hivatalos lapból:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi 1238 sz. alatt a következő leiratot intézte valamennyi egyházmegyei hatósághoz:

Tapasztalván, hogy a műveltségnek a nép közötti terjesztésére egyik legbiztosabb eszköz és mód a helyesen szervezett nép- s illetőleg iskolai könyvtárak föllállítása és gyarapítása, e célból én minden olyan törekvést, mely a ponyvairodalom kiszorítását és jobb irányú népies olvasmányok megkedveltetését és meghonosítását célozza, mindenkor a legmelegebben pártolok.

Ennélfogva van szerencsém a főtisztelendő egyházmegyei hatóságot tiszteletteljesen fölkérni, hogy a bölcs kormányzata alatt álló egyházmegyében a nép- s illetőleg iskolai könyvtárak létrehozását nagyhatályu befolyásával s tekintélyével lehetőleg támogatni s előmozdítani méltóztassék.

Budapesten, 1877 évi jan. hó 17-én.

Trefort Ágoston, s. k.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi 1238 sz. alatt a következő körrendeletet intézte valamennyi megyei tanfelügyelőhöz:

Tapasztalván, hogy a műveltségnek a nép közötti terjesztésére egyik legbiztosabb eszköz és mód a helyesen szervezett nép- s illetőleg iskolai könyvtárak föllállítása és gyarapítása, e célból én minden oly törekvést, mely a ponyvairodalom kiszorítását és jobb irányú népies olvasmányok megkedveltetését és meghonosítását célozza, mindenkor a legmelegebben pártolok.

Ennélfogva fölhivom (a címet), hogy a gondozására bizott tankerületben a nép- s különösen az iskolai könyvtárak létrehozását lehetőleg mozdítsa elő, az elért eredményt pedig annak idején az iskolai állapotokat előtűntető statisztikai jelentésében pontosan jegezze fel.

Budapesten, 1877 évi jan. hó 17-én.

Trefort Ágoston, s. k.

— A helybeli jótékony nőegylet fillérestétele f. hó 19-én a városház nagytermében megtartott, ily renddel: 1. A helybeli dalegylet énekelte „A harcos imáját“ Petri Kata asszony zongorakiséréte mellett. 2. Solymosy Lajos tanár a különbféle vizokról, a víz vegytani és fizikai főbb tulajdonságairól tartott előadást. 3. „A nők a tűzhely mellett“, nagybőjti prédikáció, Jókaytól, felolvasta Györffy Ilka. 4. „Nemzeti zászló“, énekelte a helybeli dalegylet. 5. „Eladó-e a magyar leány“, felolvasta Benkő Gyula tanár. 6. „Havasi rózsá“, Tompatól, szavalta Nagy Ilonka. — Voltak 125-ön, gyűlt 6 frt 6 kr. — Sz.-Udvarhely, 1877 febr. 21. Zajzon Ferencné, egyl. jegyző.

— Köszönetnyilvánítás. Folyó év január 17-én a homoródvidéki fiók-tanítói kör a h.-sz-t-páli községi iskolában tartá meg kéthónapos vándorgyűlé-

sét. Nincs szándékunk a gyűlés tárgyait részletezni s csupán azon egy gyakorlati előadást, melyet Veres Ferenc bágyi tiszteletes úr a „faiskolák okszerű berendezéséről“ szíves volt tartani, akarjuk a nyilvánosság előtt megköszönni. Az említett előadás valóban váratlanul lepett meg minket s ezt azért mondjuk, hogy váratlanul, mivel volt alkalmunk a kertészetet a felsőbb gazdasági állami intézet tanáraitól is hallgatni, de ily gyakorlatilag, gyakorlati mutatványokkal s oly népszerű s tiszta érthető nyelvezettel és előadással nem. Már pedig az ilyszzerű előadásból balga hitünk szerint egypár óra alatt többet okul és tanul az ember, mint magasabb nyelvezettel tartott s elvont száraz elméleti előadásból hónapokig, mivel az utóbbiak rendszeren fásasztók s elveszik kedvüket azoknak is a kertésztől, kik különben némi hajlammal viseltetnének ez ügy iránt. — Közelebről Lukácsy Sándor, miniszteri biztos úr és „A nép kertésze“ lapjának szerkesztője is egyik vezércikkében azt hangsúlyozta, hogy rendeztesse-nek gyakorlati szakoktatások a kertészetnek. Ezt mi kiváló fontosságúnak tartjuk. Mi tehát kiválóan örvendünk, hogy Veres Ferenc tiszteletes úrban szerencsések vagyunk a kertészet terén egy oly valódi gyakorlati szakembert birhatni vidékünkben, ki e téren teljesen uralja a helyzetet minden tekintetben s oly szakférfit, ki ez ismeretét nem akarja mint titkot őrizni, hanem szeret másokat is felvilágosítani. — Fogadja ezért a tiszteletes úr, mint a kertészet terén valódi gyakorlati szakférfiu, a két Homoródvidék tanítói köre nevében hálás köszönetemet és mély elismerésemet e nagybecsű szivessége- és áldozatkészségeért. Egyszermind kérjük, ne vonja meg ez iránybani támogatását körünktől ezutánra sem, sőt úgy vélem közökhajt fejezek ki akkor, midőn tisztelettel felkérem a tiszteletes urat, hogy a tavasszal tartandó vándorgyűlésünkön még egy ilyszzerű, de már akkor a szabad természetbeni előadást tartani szíveskedjék; mert erre nekünk nagy szükségünk van. — Végül is fogadja legmelegebb köszönetünket ismételt nagybecsű szivességeért. — A homoródvidéki tanítói kör nevében: Arkosi Lajos, köri elnök.

× Hymen. F. hó 22-én tartotta meg esküvőjét Homoród-Városfalván Bedő Sándor, megyénk egyik tekintélyes és köztiszteletben álló földbirtokosa, özv. Gálffy Mihályné szül. Berecky Karolina úrnővel, a Maros-Vásárhelyt vértanu halált szenvedett három dicső székely hazafi egyikének, maratonosi Gálffy Mihálynak, a néhaihoz méltó, érdemes és emelkedett lelkű özvegyével. Átalános óhaj-tást tolmácsolunk, midőn szivünkben kívánjuk, hogy szerencse és boldogság kísérje ezen frigyét.

— A sz.-udvarhelyi jótékony nőegylet f. hó 24-én a városház nagytermében 50 kr beléptidij mellett koszorút rendez. A tiszta jövedelem a húsvéti ünnepek alkalmával a szegények közt fog kiosztatni. — Egyebek között főleg szép jövedelmet kívánunk érdemekben gazdag nőegyletünknek!

— Boér Kálmán volt főispán halálesete semminemű mérgezéssel nincs összefüggésben.

— Városunkban a Homokay László igazgatása alatti színész-társaság előadásait folyó hó 21-én a Tolonccal kezdette meg.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Szakács Mózes.

H I R D E T É S E K.

Hirdetmény.

A székelyegyleti első takarékpénztár 1877 március 25-én délelőtt 10 órán kezdve a takarékpénztár helyiségében RENDES KÖZGYŰLÉST tart a következő sorrenddel:

1. Az eltávozott és lemondott igazgatótanácsosok vagy tisztviselők üresen hagyott helyének betöltése.
2. A számadásvizsgáló bizottságnak a lefolyt évi üzletről szóló jelentéstétele s ennek tárgyalása.
3. A mérleg megállapítása, a nyereség megosztása, az alapok feletti intézkedés.
4. A kereskedelmi törvény értelmében tárgyalható indítványok feletti intézkedés.
5. A pénztárnoki, könyvvezetői s más lehető fizetéseknek vagy napidíjaknak megállapítása.

Megjegyzés. Miután a február 11-diki rendes közgyűlésen a részvényesek határozatképes számmal nem jelentek meg, az alapszabályok 64. §. értelmében összehívott közgyűlésen megjelent tagok — tekintet nélkül számukra — érvényesen határoznak.

A részvényesek a 6 százalék osztalékot március 1-jén kezdve kivehetik.

Kelt Sz.-Udvarhelyt, 1877 február 12-én.

Ugron Gábor,
igazgató.

[7] 1-1

PERL FOGORVOS

tudatja a n. é. közönséggel, hogy e hó 25-én Sz.-Udvarhelyre megérkezik és 7 napig itt fog tartózkodni s művész

fogakat és légnyomati fogsorokat

[8] *—1

fog a legújabb amerikai mód szerint kellőleg és természetesen minden fájdalom nélkül berakni anélkül, hogy a gyökereket eltávolítaná; ezenkívül a legnagyobb kimélettel véghezvisz mindenféle fogorvosi műtétet, úgymint: foghúzást, töltést arannyal vagy másnemű töltanyaggal, fogtisztítást, ráspolást s. a. t. és eltávolít minden fájdalmat mindenkorra.

Értekezhetni: reggel 9-től déli 1 óráig és délután 2 órától este 5-ig.

Idenek egy fogat 1 óra alatt, egész fogsort 1 nap alatt kapnak.

Tanácsok ingyen.

A műtétek kívánatra a magánlakokban is végeztetnek.

Lakása: a „Kolozsvár város“ szállodában.